

John Carlos i Dave Zirin

LA HISTÒRIA DE JOHN CARLOS

Pròleg d'Oleguer Presas

Traducció de Carla Benet Duran

SEMBRA
LLIBRES

TAULA

PRÒLEG D'OLEGUER PRESAS

PÀGINA 11

INTRODUCCIÓ: DORMIR AMB RÀBIA

PÀGINA 15

CAPÍTOL 1: EL MÓN DE HARLEM

PÀGINA 19

CAPÍTOL 2: PROTESTES AL CARRER:
«TENS QUARANTA-VUIT HORES PER A...»

PÀGINA 45

CAPÍTOL 3: PROBLEMES A TEXAS

PÀGINA 69

CAPÍTOL 4: 1968

PÀGINA 87

CAPÍTOL 5: EL PÒDIUM DE LES MEDALLES

PÀGINA 101

CAPÍTOL 6: EL TRENCAMENT

PÀGINA 125

CAPÍTOL 7: INTENTS DE RESURRECCIÓ

PÀGINA 151

CAPÍTOL 8: ESTALVIA'T REDEMPCIONS

PÀGINA 163

EPÍLEG DE CORNEL WEST

PÀGINA 169

PRÒLEG OLEGUER PRESAS

La imatge de John Carlos, Tommie Smith i Peter Norman dalt del podi dels Jocs Olímpics de Mèxic el 1968 ha esdevingut una icona i un referent de dignitat. El simbolisme de la imatge d'aquells tres atletes era la rúbrica d'un any rebel que havia fet trontollar els fonaments econòmics, polítics, socials i culturals de les diferents societats —des del maig francès fins a la primavera de Praga. Aquells punys amb guants negres alçats al podi impactaven en el cor del sistema per esquerdar l'aparent monòlit olímpic.

No s'ha de barrejar política i esport, diuen. Amb aquest mantra repetit constantment, sembla com si l'esport es pogués separar absolutament de la resta de la societat i pogués esdevenir una cosa neutral, pura. Però no, l'esport és una part més de la societat en què vivim i, per tant, està condicionat per les dinàmiques que es donen dins d'aquesta.

En el sistema capitalista, la mercantilització de qualsevol parcel·la de la societat ha arribat també a l'esport. Ja no és important l'esport en si, sinó l'obtenció de beneficis que aquest genera. Així ens ho demostren, per exemple, les gires de pretemporada que fan els equips de futbol arreu del planeta, que no es fan pensant en la preparació òptima de la temporada —tal com s'han queixat molts entrenadors i preparadors físics—, sinó per incrementar l'àrea d'influència i vendes dels clubs. O bé quan s'obliga les jugadores de vòlei platja a vestir biquini justificant la decisió per qüestions de màrqueting —repugnantment sexista. Així, doncs, com un àmbit més del sistema capitalista, cada producte esportiu intenta expandir-se en cerca de més i més beneficis amb l'increment de les audiències, la venda

de samarretes, per aconseguir millors contractes amb patrocinadors, etc.

Si entenem per política tot allò que tracta de relacions socials que involucren l'autoritat o el poder —també els negocis—, podem veure clarament que l'esport és política. Tot i això, aquells que defensen l'*statu quo* seguiran amb el seu mantra, conscients que quan demanen no barrejar esport i política el què fan realment és tractar d'evitar o silenciar qualsevol veu discordant. I això és el què van intentar fer sense èxit amb Tommie Smith, Peter Norman i John Carlos.

Després de la seva acció al podi, el COI va decidir expulsar-los de les Olimpíades argumentant que havien violat «un dels principis bàsics dels Jocs Olímpics: que la política no hi juga cap mena de paper». Hipocresia i cinisme en estat pur. I més, quan uns dies abans de començar aquells jocs batejats com les «Olimpíades de la Pau», l'exèrcit mexicà havia assassinat centenars d'estudiants en el que es coneix com la matança de la plaça de les Tres Cultures de Tlatelolco a la Ciutat de Mèxic. L'objectiu era assegurar-se que la imatge internacional del país no es veiés tacada d'incidents o inestabilitat. Calia evitar qualsevol incident que pogués pertorbar la «pau olímpica». I en un món on diàriament moren milers de persones sense nom, les morts d'uns estudiants pobres eren vistes com un dany col·lateral per poder projectar aquella imatge.

Per vergonya absoluta del món de l'esport i del conjunt de la societat, aquest és un patró que es repeteix recurrentment darrere de l'organització d'aquests grans esdeveniments esportius. En tenim un altre exemple amb el mundial d'Argentina de l'any 1978. Un mundial que va ser una rentada de cara per al règim autoritari presidit per Videla amb una repressió brutal a les persones dissidents del règim —amb tortures i desaparicions.

I un altre exemple, molt proper, el tenim amb el Jocs Olímpics de 1992. La ciutat de Barcelona va patir una transformació enorme que va donar lloc a grans negocis especulatius i a la creació de la marca Barcelona, que a dia d'avui té conseqüències nefastes per a la gent que hi viu: ciutat aparador, increment exponencial del preu dels habitatges que suposa l'expulsió de la gent dels seus barris, expulsió

de negocis tradicionals substituïts per negocis enfocats al turisme, encariment del preu de la vida, etc. I, igual que a Mèxic o a Argentina, la projecció internacional de ciutat òptima per a fer-hi negocis no es podia danyar. Calia imposar un clima d'harmonia i pau social. I en aquest cas, es va imposar amb la repressió al moviment independentista. L'anomenada «Operació Garzón» va acabar amb la detenció de seixanta independentistes, onze dels quals van acabar empresonats. I tot i que disset dels detinguts van denunciar tortures, aquestes mai no van ser investigades, motiu pel qual, després de molts anys de lluita, el tribunal d'Estrasburg va condemnar l'Estat espanyol. Però la feina ja estava feta. S'havia reprimit part del moviment independentista i atemorit qualsevol veu dissident per deixar clar que aquells que gosessin alçar la veu serien els següents.

Així, doncs, prou de manipulacions i mentides. Aquests grans esdeveniments esportius van acompanyats de processos d'exaltació nacional, de blanqueig de règims dictatorials, de grans operacions urbanístiques especulatives, d'explotació, de corrupció, de repressió de la dissidència, de censura de qualsevol veu crítica, d'invisibilització de les minories... Però no, no barregem esport i política. Aquest és l'esport «neutral» que defensen aquells que d'una manera o altra es beneficien d'aquest sistema. Com si tots aquests processos no anessin amb ells.

Si féssim una cerca exhaustiva obtindríem una imatge clara sobre qui governa el món dels esports i, per tant, qui decideix quina política hi pot tenir cabuda. Però de segur que no m'equivoco gaire si dic que el resultat d'aquesta cerca ens mostraria sempre homes, heterosexuals, blancs, de classe alta i de dretes (o d'extrema dreta). Penso en el president del COI, Avery Brundage, simpatitzant del nazisme i antisemita; o en el també president del COI Juan Antonio Samaranch, falangista reconegut i delegat d'esports durant la dictadura franquista; o en Joseph Blatter, president de la FIFA, relacionat amb casos de corrupció i acusat d'abús sexual; o en Bernie Ecclestone, president de la Formula 1, acusat de suborn i que va elogiar públicament Hitler i va criticar els sistemes democràtics; o en el president de La Liga Javier Tebas, membre del partit d'extrema dre-

ta Fuerza Nueva; o en Angel María Villar, president de la Federació Espanyola de Futbol acusat de corrupció. I així podríem seguir fins a omplir una llarga llista. Ells tenen el control. No els cal fer grans discursos polítics. En tenen prou impedint que aparegui qualsevol veu crítica per anar imposant la seva política, la de mantenir l'*statu quo*, que ja hem vist tot el que suposa i que els permet enriquir-se a partir de les estructures que han creat.

Per tant, si volem transformar el sistema capitalista que ens porta a societats cada vegada més desiguals, masclistes i racistes, no ens queda altre remei que lluitar en tots els espais on aquest és present. I el món de l'esport n'és un més, i d'especial influència pel ressò mediàtic que té dins de les societats de l'espectacle actual. Com deia Joan Fuster, tota política que no fem nosaltres serà feta contra nosaltres. Cal, doncs, trencar amb el mite de no barrejar esport i política i reivindicar un esport absolutament compromès amb la societat on es desenvolupa, que esdevingui una eina per a millorar-la. Així ho entenien també John Carlos, Tommie Smith i Peter Norman. No estaven disposats a ser silenciats perquè eren conscients que no se'ls intentava silenciar només a ells. Amb aquells punys negres alçats estaven visibilitzant la lluita contra la discriminació racial i a favor dels drets humans. Eren la veu i els punys de tota la gent oprimida pel sistema racial dels seus països. Eren els estudiants assassinats a la Ciutat de Mèxic pocs dies abans. Eren la veu i els punys contra l'*statu quo* i la mercantilització de l'esport. Eren els anhels de totes aquelles persones que lluiten per construir una societat millor des de tots els àmbits. També des de l'esport.

INTRODUCCIÓ

DORMIR AMB RÀBIA

Són els de l'ESPN.¹ Propietat de Disney. Un imperi per si mateix. I em porten en avió cap a Ciutat de Mèxic. Volen gravar-nos, a Tommie Smith i a mi, mentre tornem al lloc tristament cèlebre del que ells anomenen «els punys de la llibertat». Ja ens han donat un guardó a la seva cerimònia de premis. Premi al Coratge Arthur Ashe, es diu. La gent s'ha posat dreta i ens ha aplaudit. Jo és que no m'ho crec. No sóc cap estrella, ni cap heroi. Sóc orientador a l'Institut de Palm Springs, a Califòrnia. Fa només tres anys, estava més sol que una gota d'aigua al Sàhara. Ningú no volia parlar amb mi. Ningú no volia anomenar-me. Un jove periodista em va venir a trobar al meu despatx a Califòrnia i em va preguntar si durant aquests anys m'havia sentit «acompanyat». «No em sento acompanyat, em sento com un supervivent, com algú que ha superat un càncer», li vaig dir. «És com quan estàs malalt i ningú no vol ser prop teu i, quan et cures, aquells que es pensaven que et colgarien sota terra per sempre més, ara no volen ni encreuar-se una mirada amb tu. Aquesta és la situació d'en Tommie Smith i la meua. Però hem sobreviscut.»

Llavors era un supervivent i estava totalment sol.

Ara estic esperant per pujar a aquest avió i anar cap Ciutat de Mèxic perquè hi ha gent que vol sentir el que penso. Hi ha un home d'origen africà que està a punt d'entrar al Despatx Oval, i ara les càmeres volen filmar la història dels avenços fets per la gent negra i com de lluny hem arribat. Si volen sentir aquesta història, s'han

---

¹ L'Entertainment and Sports Programming Network (ESPN) és una emissora de televisió dedicada al món de l'esport, propietat del grup americà ABC. *(Totes les notes que apareixen al llibre són de la traductora).*

equivocat de persona. Jo en tinc una, d'història. Creieu-vos de debò que en tinc una. Però no és aquesta.

Comença per entendre el que m'està passant ara mateix. No, no el fet de pujar en aquest avió cap a Ciutat de Mèxic. Ara mateix, tinc un jove al davant que em mira i em somriu. Amb quatre pèls a la barbeta, ve cap a mi, picant-me l'ullet i amb mig somriure. Res de dir-me «hola». Ni un «com estàs». Sé que el que vindrà tot seguit perquè m'ha passat tantes vegades que ja ni les compto. Aixeca el puny a l'aire, abaixa el cap i diu: «Ho havia de fer». I després es fa fonedís. No em demana cap autògraf. Res d'«hola, Sr. Carlos». Ni una sola paraula de comiat. El meu amic em pregunta si això em passa sovint. Intento —i no ho aconseguixo— semblar empipat, però no puc evitar que se m'aixequin una mica les commissures dels llavis. Li dic: «Cada sant dia», i en aquell moment —només per un segon— no em sento el genoll com si me l'haguessin picat amb un martell, cortesia dels entrenaments amb els Philadelphia Eagles de fa molts anys (ja arribaré a aquesta part de la història més endavant). Els ulls no em piquen per les infeccions. No em sento els ronyons com si m'hagués enfrontant durant quinze rondes amb Rocky Balboa. Torno a tenir vint-i-dos anys. I sento la joia d'una vida ben viscuda.

Perquè el secret és aquí: encara em bull la sang. Han passat quaranta anys, però si tanco els ulls, encara sento la passió d'aquells dies, i si els obro, veig com cremen fogueres de passió al meu voltant. A mi no m'agradava com *era* el món, i penso que cal que es facin alguns canvis en la manera com *és* ara. Encara em bull la sang de pensar com la història pot prendre moments sagrats de lluita i de tornada vendre'ns-els a pes. Em bull la sang de veure que herois com Malcolm X i Paul Robeson s'han convertit en imatges dels segells de correus. Em bull la sang de veure com Muhammad Ali ha esdevingut un segell amb potes, en un home sense veu. Em bull la sang de saber que el Dr. King s'ha convertit en una tassa commemorativa del McDonald's. M'enrabia veure com tots els nostres ullals polítics han hagut de passar pel sedàs de la cultura pop.

Comencem per aquell titular que pretenia definir-nos: «La revolta de l'atleta negre». Això ja ho pots fotre a la brossa ara mateix.

És una manera de mantenir-nos quiets a la pista, segurs, dòcils, llestos per ser venuts. Jo, en absolut hi penso com la revolta de l'atleta negre. Va ser la revolta de l'home negre. L'atletisme era la meua professió. No vaig fer el que vaig fer com a atleta. Vaig alçar la veu i vaig protestar com a home. Vaig tenir sort de créixer en l'època del Dr. King i Paul Robeson, de jugadors de beisbol com Jackie Robinson i Roy Campanella. En Roy venia sovint al taller de sabater que el meu pare tenia entre el carrer 142 i l'avinguda Lenox a Harlem. Vaig poder veure com els tractaven per ser esportistes negres. Em preguntava a mi mateix: «Per què passa, això?». El racisme significava que cap de nosaltres no podria mai assaborir la glòria. Sense educació, casa ni feina, anàvem escolant-nos per les clavegueres: passàvem de l'aixopluc de la família, al recer del barri, fins a un simple sostre als suburbis. Si no pots donar a la teua dona o fills el que necessiten per a viure, ho proves durant un temps i al final tractes d'escapar-te de tu mateix. Per això la gent s'enganxava a les drogues i els nostres barris quedaven destrossats. I és aquest el motiu pel qual hi va haver una revolta. També és per aquesta raó que he escrit aquest llibre. No per destrossar res ni ningú, sinó per reconstruir.